

ระบบบริการดูแลสุขภาพแรงงานนอกระบบ
อย่างมีส่วนร่วมในหน่วยบริการปฐมภูมิ:
กรณีศึกษาคนทำไร่อ้อย

**Community Participation in Health Service System
for Informal Sector Workers in Primary Care Units:
A Case Study of Sugar Cane Farmers**

รองศาสตราจารย์ ดร. เกษราวัลด์ นิลวางกูร

Associate professor Dr. Je Kan Adler-Collins

นางสาวเกษร แถวโนนจิว

นางสาวรัตนดาวรรณ คลังกลาง

สนับสนุนทุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

2552

บทคัดย่อ

การศึกษาระยะแรกของกรวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระบบบริการดูแลสุขภาพคนทำไร่อ้อยในหน่วยบริการปฐมภูมิ และปัญหาในการจัดบริการดูแลสุขภาพ ความท้าทายในการ ให้บริการดูแลสุขภาพของคนทำไร่อ้อย และวิเคราะห์แนวทางการจัดระบบบริการดูแลสุขภาพคนทำไร่อ้อยในหน่วยบริการปฐม ภูมิอย่างมีส่วนร่วม พื้นที่ที่ศึกษาได้แก่ สถานีอนามัย 3 แห่ง และหมู่บ้าน 6 หมู่บ้าน จากจังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 116 คน ได้แก่ คนทำไร่อ้อย จำนวน 88 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 4 คน และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 24 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม คู่มือประเมินการเจ็บป่วยจากการทำงาน หรือเกี่ยวข้องกับการทำงานด้วยตนเองของคนทำไร่อ้อย การสนทนากลุ่ม การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม บันทึกการประชุม และบันทึกภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนทำไร่อ้อย เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการดูแลสุขภาพคนทำไร่อ้อย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยที่คนทำไร่อ้อย และผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลสุขภาพคนทำไร่อ้อย ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และสมรสแล้ว ส่วนเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เกือบทั้งหมดจบการศึกษาระดับปริญญาตรี และทุกคนโสด

สำหรับระบบดูแลสุขภาพคนทำไร่อ้อยในหน่วยบริการปฐมภูมิ มีการจัดระบบบริการดูแลสุขภาพคนทำไร่อ้อยเมื่อเจ็บป่วย สำหรับการจัดบริการด้านการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันการเจ็บป่วยที่เกิดจาก หรือเกี่ยวข้องกับการทำงานทางสถานีอนามัยยังไม่ได้ดำเนินการ ด้านการดูแลสุขภาพตนเองของคนทำไร่อ้อย พบว่า คนทำไร่อ้อยดูแลสุขภาพตนเองไม่เหมาะสม ด้านท่าทางการทำงาน การป้องกันตนเองจากการเคมี การทำงานกับรถไถที่สันตะเทือน การป้องกันตนเองจากโรคระบบทางเดินหายใจ และการจัดการกับความเครียดไม่เหมาะสม เช่น การดื่มสุรา นอกจากนี้คนทำไร่อ้อยยังใช้เครื่องมือช่างกำลัง และกาแฟ รวมทั้งการสูบบุหรี่ และประเด็นที่คนทำไร่อ้อยต้องการได้รับความช่วยเหลือ ได้แก่ 1) การสนับสนุนพันธุ์อ้อย การบำรุงดิน และปุ๋ยเคมี ตลอดจนการกำจัดศัตรูพืช และแมลง 2) จัดให้มีบริการดูแลสุขภาพด้านส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันการเจ็บป่วยจากการทำงานไร่อ้อย 3) การจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการดำเนินการทำไร่อ้อย สำหรับการจัดระบบบริการดูแลสุขภาพควรรวให้ครอบคลุมในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันการเจ็บป่วย และเมื่อเจ็บป่วย และใช้ทุนทางสังคมเข้ามามีส่วนร่วม

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำแนวทางการให้บริการดูแลสุขภาพคนทำไร่อ้อย โดยใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ และผู้ที่กำหนดนโยบายควรมุ่งเน้นให้มีการจัดบริการด้านอาชีวอนามัย และความปลอดภัยในการทำงานในหน่วยบริการปฐมภูมิ